

A mintavétel elvi kérdései és gyakorlati megvalósítása a diplomás pályakövetésben

Az alapdilemmáról

Többször is felvetettük már, hogy a vizsgálataink során alkalmazott *minta reprezentativitása perdöntő kérdés* – ugyanakkor *megvalósítása számtalan nehézségbe ütközik*. Most ezekről a problémákról, bonyolult megoldási eljárásokról lesz szó – tehát nem ígérhetünk semmi jót! Aki úgy gondolja, hogy mindezekben „túlteszi magát” és „**lesz-ami-lesz**” alapon hozzálát a lekérdezéshez, az *máris ugorhat a következő fejezetre*, de arra kérjük, semmiképpen *ne közölje „vizsgálati eredményeit”*, mert nagy bajt okozhat (esetleg hitelt adnak téves adatainak)!

Van egy „*becsületesebb*” megoldás – mondhatni egyetlen hathatós ellenszere a mintavételi problémáknak, – ha **mindenkit megkérdezzük**, tehát valamennyi volt és mostani hallgatónkat! Ha módjában áll, tegye – *máris ugorhat a következő fejezetre!*

Mi, akik maradtunk (valószínűleg még mindig elég sokan), ezzel a megoldással kapcsolatban legalább *két akadályba ütközünk*: vagy nem tudunk előteremteni annyi pénzt, emberi erőforrást, hogy valamennyi volt és jelenlegi hallgatónkat megkérdezzük a kérdőíveinkkel, vagy képtelenek vagyunk elérni mindegyikőjüket (nem jó a cím, nem hajlandó válaszolni...). Marad tehát számunkra a mintavétel – és az ezzel járó bonyodalmak!

A **reprezentativitás alapelve** önmagában *egyszerű*: annak kell teljesülnie, hogy a mintánk összetétele a vizsgált populáció lényegesebb ismérvei mentén „*jól közelítse*” a teljes sokaság hasonló jellemzőit. És itt felcsillan egy újabb remény: tudjuk, hogy **a véletlen minta – nagy valószínűséggel – reprezentatív**. Ezt pedig úgy valósíthatjuk meg, hogy *minden érintettnek egyforma esélyt biztosítunk arra, hogy bekerüljön a mintánkba*. Közel a megoldás: előteremtjük a volt és jelenlegi hallgatóink teljes címlistáját (ETR, Neptun – esetleg a régebbi címadatok utólagos számítógépes rögzítése révén), majd egy arra alkalmas statisztikai („véletlen szám generátor”) programmal *kiválasztjuk a megfelelő számosságú véletlen mintáinkat* (az egyik a mostani, a másik a végzett hallgatóinké) és *megkérdezzük őket*. De van egy másik megoldás is: minden érintettnek kiküldünk egy-egy e-mailt, és *a válaszolókról feltételezzük, hogy „véletlen mintát” alkotnak*. Ha ezt a feltételezést elfogadjuk, akkor újra *lapozhatunk a következő fejezetre!* Abban az esetben ugyanis, *ha véletlen a mintánk, az eredményeink „...csak kis mértékben fognak a véletlen hatásán múlni, és még ez a függés is jól számszerűsíthető ... ismert megbízhatóságú eredményekre vezet”* (Rudas, 1998: 14-15.) Nyugodt lelkiismerettel közölhetjük adatainkat – az eltérések a kiszámítható hibahatárokon belül lesznek megfelelő megbízhatósági szint mellett.

Ha még van, aki olvassa ezt a fejezetet, annak az *első megoldással* az lehetett a gondja, hogy *nem ért el minden kiválasztott személyt* (lásd fentebb ennek okait). A *másik megoldás* tulajdonképpen ahhoz a csoporthoz kötne bennünket, akiket a korábbiakban elküldtünk a következő fejezetet olvasni azért, mert „*lesz-ami-lesz*” alapon *láttak a munkához...* Tudniillik ez a megoldás sem különb: **nincs jogunk** ugyanis **a „visszaküldőkről” azt feltételezni, hogy véletlen mintát alkotnak**. Erről könnyen meggyőződhetünk, ha egy ilyen minta összetételét *összehasonlítjuk* a teljes populáció adataival. Ha minden stimmel (legalább háromdimenziós ellenőrzések után), már számíthatja is a konfidencia-intervallumokat (legalább 95 százalékos megbízhatósági szinten!), ráengedheti az SPSS-t az adataira, és Ön is *ugorhat a következő fejezetre*.

Maradtunk tehát mi – a „*pechesek*”, akik számára nincs más megoldás, mint *végiggondolni, majd megvalósítani* egy olyan *mintavételi eljárást*, amely nem tökéletes –

ráadásul még azt sem tudjuk igazán megbecsülni (mint egy tökéletesen véletlen minta esetében), hogy mennyire tökéletlen...